

Mocartom. Na primer, Mocart je za njega prilagodio deonice basetnog roga iz opere "Titovo milosrđe" (*La clemenza di Tito*, KV 621) i vodio u Prag na premijeru 6.9.1791. godine. Nedugo zatim Mocart je za Štadlera napisao koncert za basetni rog.

- **Ternarna forma** ili trodelna pesma je muzički oblik koji se sastoji iz tri dela: iza prvog dela (A) sledi drugi deo (B) i zatim se kao treći deo ponavlja prvi deo (A). Označava se kao ABA ili A-B-A. Najčešće je treći deo izmenjen u odnosu na prvi (ima više ornamentacije) i u tom slučaju se taj deo označava kao A' ili A1.

- **Rondo** (francuski: *rondeau*) se u muzici najčešće odnosi na muzičku formu, takozvani francuski stil, u kome se glavna tema (refren, repriza) stalno ponavlja nakon sporednih epizoda (kupleti), A-B-A-C...A. Kao tip muzike, rondo predstavlja brzu i živahnu muziku, uobičajeno *allegro*. Iako ima izuzetaka, muzika označena kao "rondo" podrazumeva i formu i tip.

- **Ritornel** (it. *ritornello* od *ritornare* - vraćati se) je deo ronda koji se više puta ponavlja i prekida epizodama (kupletima). Kod solističkih koncerata baroka radi se o **Ritornel formi**, koja predstavlja odeljak s orkestarskim i solističkim deonicama. Vivaldi je ustanovio skup konvencija koji su sledili kasniji kompozitori: ritornel celog orkestra izmenjuje se s epizodama solista; uvodni ritornel sastavljen je od nekoliko manjih delova koji međusobno mogu biti odvojeni i ponavljani ili varirani; kasniji ritorneli obično su nepotpuni, osim završnog koji se potpuno ponavlja; ritorneli određuju tonsku strukturu muzike. Po tom principu, koncert otvara orkestar ritornelom, sledi (često kontrastna) prva epizoda solo instrumenta (A) i tako redom R-A-R-B-R-A-R.

- **Sonatna forma**, sonatni oblik, ili *sonata-allegro* je struktura najčešće prvog brzog stavka nekog višestavačnog dela (sonate, simfonije) koja se formirala u klasicizmu u 18. veku. Struktura "formalnog modela" se sastoji od ekspozicije, razvoja i reprize. Ekspozicija uvodi jednu ili dve teme stavka, obično u kontrastnom stilu, a zaključuje se završnom temom. U razvoju se teme razrađuju, a u reprizi se ponavljaju izmenjene teme iz ekspozicije.

- **Fuga** (preko italijanskog, iz latinskog *fuga* - beg, trk) je složena kompozicija u kojoj dva ili više glasova na različitim visinama tehnikom imitacije ponavljaju određenu temu po načelima kontrapunkta. Fuga može biti samostalna kompozicija, često s prethodećim preludijem. Fuga i fugalna struktura se takođe koriste i unutar drugih formi, kao što su kantate, mise, koncerti, simfonije ili uvertire. Konačan složen oblik fugi dao je J. S. Bah, a uz njega je po vokalnim fugama poznat G. F. Hendl.

- **Miset** (fr. *musette*) je pastoralni ples raširen u Francuskoj u 17. i 18. veku, uz istoimeni instrument, nalik gajdama.

- **Rimska nagrada** (fr. *Prix de Rome*) je bila prestižna nagrada (stipendija) koja se u Francuskoj od 1663. godine dodeljivala mladim talentima u slikarstvu i vajarstvu, od 1720. za arhitekturu i od 1803. godine za muziku. Nagrada je obuhvatala plaćeni boravak u Rimu od 3 do 5 godina. Uslov je bio da umetnik za to vreme godišnje proizvede jedno delo. Nagrada je ukinuta 1968. godine.

- **Žan Šantavoan** (Jean Chantavoine; Pariz, 17.05.1877. - Misi sir Sen, 16.07.1952.) bio je francuski muzikolog i biograf. Rukopis Bizeove Simfonije u C-duru nije jedino delo koje je *iskopao* u bibliotekama. Jedinu Listovu operu "Don Sančo ili Dvorac ljubavi" (*Don Sanche ou Le château d'amour*) iz 1825 godine, za koju se smatralo da je izgubljena, Šantavoan je pronašao 1903. godine u biblioteci Opere Garnije (*Opéra Garnier*).

- **Šarl Fransoa Guno** (Charles François Gounod; Pariz, 17.06.1818. - Sen Klu, 18.10.1893.) bio je francuski kompozitor iz razdoblja romantizma. Muziku je počeo učiti od svoje majke, pijanistice, zatim na liceju i Pariskom konzervatoriju. Nakon osvajanja prestižne Rimske nagrade, usavršavao se u Rimu, zatim u Beču, Berlinu i Lajpcigu. U Londonu je živio od 1870. do 1874. godine. Guno je napisao 12 opera (od kojih je najpoznatija "Faust"), 2 simfonije, veći broj klavirskih i vokalnih kompozicija, a značajan deo su religiozne kompozicije (mise, oratoriji i rekvijemi).

- **Feliks Vajngartner** (Felix Weingartner; Zadar, 02.06.1863. - Vintertur, 07.05.1942.) bio je austrijski dirigent međunarodnog ugleda, kompozitor (7 simfonija i 9 opera), pijanist i pisac.

♦ **Zahvala umetnicima: aplauz i ovacije:** po muzičkom bontonu, **aplauz između stavova koncerta ili simfonije smatra se ometanjem** (umetnika u koncentraciji i slušalaca u praćenju radnje) i **po pravilu se ne aplaudira**, osim ako se ne radi o prvom izvođenju dela kome prisustvuje autor. Po završetku dela, sačekajte da se i poslednja nota rasprši u prostoru pre nego što počnete aplaudirati. Ako vam se izvođenje naročito sviđa, možete uzvikivati pohvale. Uobičajene su: ženama **bravá!**, muškarcima **bravó!** i skupno **bravi!**. Uz intenzivan aplauz umetnici mogu izvesti *bis*, ali to možete i tražiti uzvikom **bis!** (lat. dvaput), a to još istaknuti ustajanjem. Može se, naravno, izraziti i negodovanje uzvikom **bu!**, ali sumnjam da će ikad izvođenje biti toliko loše, dovoljno je samo ne aplaudirati ako vam se izvođenje ne sviđa.

Kôd sadrži podatke o autoru i adresu web stranice na kojoj se nalazi ovaj vodič u elektronskom obliku, kao i druge zanimljivosti. Ako nemate čitač kôdova, možete pristupiti otvaranjem adrese <http://bonc1.users.sbb.rs/> ili na Google-u potražiti tu stranicu kao "rat protiv slova a".

Vladimir Bonč-Brujević

NESLUŽBENI VODIČ KROZ PROGRAM KONCERTA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

[NIŠKI SIMFONIJSKI ORKESTAR NIJE UKLJUČEN U IZRADU]

47. NIŠKE MUZIČKE SVEČANOSTI — SVEČANO ZATVARANJE — ČETVRTAK, 10. NOVEMBRA 2022. U 20 SATI SALA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

...

Dirigent: Aleksandar Kojić

Solist: Ognjen Popović, klarinet

Niški simfonijski orkestar

...

P R O G R A M

Wolfgang Amadeus Mozart **Koncert za klarinet i orkestar u A-duru**

1. *Allegro*
2. *Adagio*
3. *Rondo. Allegro*

Ognjen Popović

Three Summer Days

1. *First day - Allegro moderato*
2. *Second day - Andantino*
3. *Third day - Allegro danzante*

Žorž Bize

Simfonija u C-duru

1. *Allegro vivo*
2. *Andante. Adagio*
3. *Allegro vivace*
4. *Finale. Allegro vivace*

O izvođačima

Biografije dirigenta i solista možete pročitati u službenom programu NIMUS-a

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim letnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu *Olympus* u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja.

Stalni sastav orkestra (podaci su preuzeti sa službene stranice NSO-a, gde stanje nije ažurirano od početka 2018. godine, bez osoba za koje znam da više nisu u orkestru):

Prve violine	Viole	Flaute	Horne
Stanislava Alađozovski koncertmajstor	Vladan Veljković principal	???	Danilo Filipović principal
Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora	Saška Stojanov Krstić zamenik principala	Oboe Marjan Radevski principal	Jelena Nikolić Srđan Kurtić Milan Azirović
Katarina Pešić	Irena Veljković	Klarineti Saša Minčić principal	Trube Darko Dimitrijević principal
Jelena Gušić	Suzana Savić	Aleksandar Mitić	Aleksandar Milenković
Slobodan Jevtić	Violončela Nataša Palić principal	Fagoti Đorđi Alađozovski principal	Tromboni Nenad Vuksanović principal
Bojana Đolović	Aleksandra Petrović zamenik principala		Bojan Vidanović
Druge violine Tatjana Mijović Petrović principal	Ana Stanković		
Dejan Sotirovski zamenik principala	Andrija Petrović		
Jelena Kocić	Kontrabas Milovan Dimić principal		
Sandra Rakonjac			
Snežana Jovanović			

NSO redovno honorarno upošljava još nekoliko muzičara za dopunu orkestra (podaci nedostupni).

Kompozitori i dela

[[podvučeni tekst](#) ima dodatno objašnjenje na kraju vodiča]

Wolfgang Amadeus Mozart (Wolfgang Amadeus Mozart; Salzburg, 27.01.1756. - Beč, 05.12.1791.) bio je austrijski kompozitor i pijanist iz perioda klasicizma. Nazvan je "čudo od deteta" jer je već kao petogodišnjak počeo da piše muziku i održava koncerte pred evropskim plemstvom, među kojima je i dvaput u oktobru 1762. svirao čembalo pred caricom Marijom Terezijom. Pisao je simfonije, koncerte, operu, horsku i kamernu muziku... Na popisu *KV (Köchel-Verzeichnis)* nalazi se oko 850 dela u skoro svim žanrovima njegovog doba.

• Koncert za klarinet i orkestar u A-duru, KV 622

Koncert za klarinet i orkestar u A-duru KV 622 jedini je Mozartov koncert za klarinet, a takođe i poslednji solistički koncert koji je napisao. Izvornik koncerta nije sačuvan. U *Mozartovom katalogu* između datuma 28. septembra (uvertira i marš sveštenika iz "Čarobne frule", KV 620) i 15. novembra 1791. (Masonska kantata, KV 623) naveden je Koncert za klarinet, ali bez datuma. Po Mozartovom pismu sestri Nanerl može se zaključiti da je koncert napisan početkom oktobra. Napisan je za *Antona Stadlera*, koji je 16.10.1791. godine bio solist na premijeri koncerta u Pragu.

1. stavak *Allegro* u A-duru i 4/4 taktu napisan je u *sonatnoj formi*. Sastav stavka može se predstaviti shematski: *ritornel* orkestra s trima glavnim i dvema sporednim temama – solo ekspozicija – ritornel – razvoj – ritornel – repriza u kojoj se klarinet i orkestar ujedinjuju – ritornel.

2. stavak *Adagio* je u D-duru u 3/4 taktu. Napisan je u *ternarnoj formi* (ABA'). Dvodelnu glavnu temu uvodi klarinet i zatim ju ponavlja orkestar. U srednjem delu klarinet preuzima vodeću ulogu, a kodom završava ponovljena tema.

3. stavak *Allegro* je u A-duru i 6/8 taktu. Napisan je u *formi rondo* (ABA'CB'A-koda). Prva tema ima veseo plesni karakter. Posle prvog ponavljanja teme, stavak dobija virtuozni karakter koji vodi u veličanstveni završetak.

Uobičajeno trajanje koncerta je oko 28 minuta (Harmen de Boer, klarinet, *Amsterdam Sinfonietta*, Lev Markiz, iz 1994. godine: 12:00 + 6:23 + 8:48 = 27:11).

Ognjen Popović, klarinetist i kompozitor. Počeo se baviti kompozicijom još za vreme studija u Minhenu. Njegova muzika je spoj više žanrova, "nesvakidašnji miks džeza, popa, fanka i tradicije", a obuhvata i spoj klasične i etno-muzike.

• *Three Summer Days*

Kompoziciju *Three Summer Days* (Tri letnja dana) *Ognjen Popović Band* je 2019. godine objavio u džez-verziji na CD-u *In My Heart* i premijerno izveo 28.09.2019. godine u Beogradskoj filharmoniji. Na NIMUS-u će biti prvo izvođenje kompozicije sa simfonijskim orkestrom.

1. *First day - Allegro moderato* [6:51]
2. *Second day - Andantino* [4:04]
3. *Third day - Allegro danzante* [3:15]

Žorž Bize (Georges Bizet; Pariz, 25.10.1838. - Bužival, 03.06.1875.) bio je francuski kompozitor iz perioda romantizma. Rođen je u muzičkoj porodici, talent mu je rano prepoznat i s nepunih 10 godina (1848.) primljen je na Pariski konzervatorij, gde je učio klavir, orgulje i kompoziciju. *Rimsku nagradu* dobio je 1857. godine i usavršavao se tri godine u Italiji. Iako je bio vrstan pijanist, nije javno nastupao. Kao kompozitor okušao se u više žanrova (simfonijska i crkvena muzika, kantate, dela za klavir), ali sa slabim uspehom. Čak i njegova opera "Karmen", po kojoj je prvenstveno poznat, u početku je slabo primljena. Danas je, osim "Karmen" (*Carmen*), još poznat po operi "Lovci na bisere" (*Les pêcheurs de perles*), po dvema svitama iz scenske muzike "Arležanka" (*L'Arlesienne*) i Simfoniji u C-duru.

• Simfonija u C-duru

Bize je bio omiljeni student *Šarla Gounoda*, pa je bio pod njegovim velikim uticajem i upoznao se s njegovim delima. Guno je 1855. napisao Simfoniju u D-duru, a Bize je tu simfoniju preradio za klavir četveroručno. U novembru iste godine Bize je napisao Simfoniju u C-duru, koja je preslikava neke stilске i arhitekturne elemente Gunoove simfonije, a čak se i note pojedinih pasaža podudaraju. Muzikolozi smatraju da je to razlog zašto je Bize Simfoniju "sklonio" i za svog života uopšte je nije spominjao, nije pokušao da je objavi niti da je izvede, te nije ni bila poznata ranijim Bizeovim biografima.

Žan Šantavoan? Većini je to ime nepoznato. A da nije njega, pitanje je kad bi, i da li bi, Bizeova Simfonija u C-duru ugledala svetlost dana. Naime, francuski muzikolog Žan Šantavoan je u biblioteci Pariskog konzervatorija 1933. godine pronašao rukopis Bizeove Simfonije u C-duru.

A kad je posle Šantavoanovog otkrića Simfonija došla u ruke *Feliksua Vajngartneru*, on je prepoznao biser. Premijerno je izveo Simfoniju u Bazelu 26.02.1935. godine i otada Simfonija ne silazi sa svetskih pozornica. Muzikolozi se slažu da je Bize Gunou *vratio dug s velikom kamatom*.

1. *Allegro vivo* – Stavak je u sonatnoj formi, s dvema kontrastnim temama. Prva živahna tema dolazi odmah posle bučnog uvodnog akorda. Oko dva minuta kasnije oboe uvode kontrastnu, lirsku drugu temu. Solo horna najavljuje kratku razradu tema, a arpedo horne rekapitulaciju.

2. *Andante. Adagio* – Stavak je u ternarnoj formi. Tih, nežan uvod akorda horne i oktavnih skokova drvenih duvača prethodi melanholičnoj glavnoj temi. Temu uvodi solo oboa preko picikata gudača, koju zatim preuzima orkestar. Gudači uvode kontrastnu drugu temu, u *fugalnoj strukturi*. Treća sekcija je, naravno, prva tema oboe koja zaokružuje stavak.

3. *Scherzo. Allegro vivace* – Forma je "skerco i trio". Skerco je po definiciji veselog, razigranog karaktera. Prva tema u stilu fanfara predstavlja materijal, iz koga je izvedena srednja trio-deonica nalik *mišetu*. Iza trija ponavlja se prva tema *Da capo*.

4. *Finale. Allegro vivace* – Stavak je, kao i prvi, napisan u sonatnoj formi. Prve violine uvode užurbanu prvu temu, *moto perpetuo* (perpetuum mobile). Duvači zatim uvode drugu temu u stilu marša. I počinje trka...

Uobičajeno trajanje Simfonije je oko 30 minuta (*London Symphony Orchestra*, Barry Wordsworth, iz 1994. godine: 7:40 + 9:55 + 5:40 + 6:44 = 29:59).

Trivia & Varia

• **KV** ili samo **K**, je skraćenica od *Köchel-Verzeichnis* odnosno *Köchelverzeichnis* = Kehelov katalog, hronološki popis Mozartovih dela koji je 1862. izradio Ludvig fon Kehel (Ludwig von Köchel). Kasnije, kad su pronađena druga Mozartova dela, popis je revidiran, poslednji put u šestoj reviziji KV⁶ iz 1964. godine. Zbog održanja hronologije na broj su dodavane dodatne oznake, na primer KV⁶ 547a - Klavirska sonata u F-duru.

• **Mocart** je od 1784. do smrti 1791. godine vodio svoj popis (katalog) dela, *Verzeichnüss / aller meiner Werke / vom Monath februario 1784 bis Monath [November] 1[791]*. Autograf kataloga nalazi se u Britanskoj biblioteci (*British Library*) u Londonu. Katalog se sastoji od incipita dela: na levoj stranici datum i podaci o delu, a na desnoj notni zapis prvih pet taktova u violinskom i bas ključu.

• **Klarinet** je u Mozartov doba bio novi instrument i Mocart ga je samo u trima svojim delima koristio kao solistički instrument: Kegelstatt trio za klavir, klarinet i violu u Es-duru, KV 498 (1786.), Kvintet za klarinet i gudače u A-duru, KV 581 (1789.) i Koncert za klarinet i orkestar u A-duru, KV 622.

• **Anton Stadler** (Anton Stadler, 1753.-1812.), kome je Mocart posvetio koncert za klarinet, bio je ondašnji virtuoz na klarinetu i posebno na basetnom rogu (*Bassettklarinet*, klarinet koji je Stadler modificirao). Često je sarađivao s